

Βασικά συμπεράσματα και εμπειρικά ευρήματα της Ενδιάμεσης Έκθεσης

- Το 2024 η εξέλιξη του πραγματικού ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας κυμάνθηκε σε υψηλότερο επίπεδο από τον μέσο όρο της ΕΕ. Η κατανάλωση εξακολουθεί να αποτελεί τον πρωταρχικό προσδιοριστικό παράγοντα της οικονομικής δραστηριότητας. Ωστόσο, το εισόδημα των μισθωτών έχει μικρή συμβολή στη μεταβολή του ακαθάριστου εισοδήματος των νοικοκυριών και στην αύξηση της κατανάλωσης. Το 2023 οι πραγματικοί μισθοί συνέβαλαν μόλις κατά 1%, τα εισοδήματα των αυτοαπασχολούμενων κατά 1,76% και τα κέρδη από διακράτηση πλούτου κατά 1,5%. Τα ευρήματα αυτά αποτελούν ένδειξη άνισης κατανομής της ευημερίας στην Ελλάδα.
- Οι πραγματικές επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ εξακολουθούν να είναι από τις χαμηλότερες στην ΕΕ, ενώ το γ' τρίμηνο του 2024 έμειναν στάσιμες. Αναφορικά με το είδος των επενδύσεων, η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση εντοπίζεται στις επενδύσεις σε κατοικίες. Σε συνδυασμό με τις λοιπές κατασκευές, το α' εξάμηνο του 2024, οι επενδύσεις αυτές αντιστοιχούσαν στο 5,2% του ΑΕΠ. Στο ίδιο διάστημα, υψηλότερες ήταν οι επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό και οπλικά συστήματα (6,2% του ΑΕΠ), ενώ χαμηλές ήταν οι επενδύσεις σε προϊόντα διανοητικής ιδιοκτησίας (2,4% του ΑΕΠ), οι οποίες αποτελούν κρίσιμο μέγεθος για την ποιοτική αναβάθμιση του εγχώριου παραγωγικού ιστού.
- Η μεγάλη αύξηση των εισαγωγών διατήρησε το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών σε πολύ υψηλό επίπεδο, παρά τη βελτίωση στο ισοζύγιο ενέργειας. Τη μεγαλύτερη αρνητική επίδραση σε αυτή την εξέλιξη

είχε το ισοζύγιο ενδιάμεσων προϊόντων, το οποίο το α' εξάμηνο του 2024 διευρύνθηκε κατά 932 εκατ. ευρώ έναντι του α' εξαμήνου του 2023 και επιπλέον κατά 425 εκατ. ευρώ το γ' τρίμηνο σε ετήσια βάση.

- Το αυξανόμενο εμπορικό έλλειμμα είναι αποτέλεσμα της μεγάλης εξάρτησης της εγχώριας παραγωγής από εισαγόμενα ενδιάμεσα προϊόντα, η οποία με τη σειρά της αναδεικνύει, αφενός, τη σοβαρή διαρθρωτική ανεπάρκεια του παραγωγικού συστήματος και, αφετέρου, την επιτακτική ανάγκη σχεδιασμού μιας σύγχρονης βιομηχανικής πολιτικής.
- Το γεγονός ότι δεν σημειώνεται κάποιος ουσιαστικός μακροοικονομικός και παραγωγικός μετασχηματισμός αποτελεί ένδειξη αδυναμίας διαμόρφωσης συνθηκών διατηρήσιμης δυναμικής ανθεκτικότητας και βιωσιμότητας της οικονομίας.
- Υποβοηθούμενο από την άνοδο του πληθωρισμού και την αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας, το ύψος του δημόσιου χρέους ως ποσοστού στο ΑΕΠ κατέγραψε σημαντική αποκλιμάκωση. Ειδικότερα, το β' τρίμηνο του 2024 κατήλθε στο 163,6% έναντι 172,5% το β' τρίμηνο του 2023. Ωστόσο, σε απόλυτα νούμερα, και παρά τη μετάβαση της οικονομίας σε καθεστώς πρωτογενών δημοσιονομικών πλεονασμάτων, το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης εξακολουθούσε το β' τρίμηνο του 2024 να κυμαίνεται σε πολύ υψηλά επίπεδα, στα οποία βρέθηκε μετά το ξέσπασμα της πανδημικής κρίσης το 2020.
- Επιπλέον, παρά τη θετική δημοσιονομική επίδραση του πληθωρισμού και τους θετικούς ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ, η χρηματοπιστωτική κατάσταση του ελληνικού δημόσιου τομέα, αν και βελτιωμένη, παραμένει εύθραυστη, με τον δείκτη φερεγγυότητας του ελληνικού Δημοσίου να εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί το 2024 εντός του χρηματοπιστωτικού καθεστώτος Ponzi. Ωστόσο, φέτος και το 2026 προβλέπεται, βάσει των στοιχείων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αναβάθμιση του δείκτη φερεγγυότητας του ελληνικού Δημοσίου.
- Το εξωτερικό έλλειμμα εξακολουθεί να παραμένει σε υψηλότερο επίπεδο από αυτό του 2019. Ο ιδιωτικός τομέας θα πρέπει να χρηματοδοτήσει τόσο το εξωτερικό έλλειμμα όσο και τη δημοσιονομική προσαρμογή του δημόσιου τομέα, το έλλειμμα του οποίου έχει σχεδόν εξαλειφθεί. Το α' τρίμηνο του

2024 το ισοζύγιο των επιχειρήσεων ήταν σχεδόν ισοσκελισμένο, πράγμα που συνεπάγεται ότι το έλλειμμα των νοικοκυριών είναι αυτό που προσδιορίζει τη μακροοικονομική κατάσταση της οικονομίας.

- Τον Δεκέμβριο του 2024 ο ρυθμός μεταβολής του ΕνΔΤΚ, σε ετήσια βάση, διαμορφώθηκε στο 2,9% έναντι 3,7% τον Δεκέμβριο του 2023. Ωστόσο, παρά τη σχετική αποκλιμάκωσή του και τις παρεμβάσεις που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια για την αντιμετώπισή του, ο πληθωρισμός συνεχίζει να επηρεάζει αρνητικά την αγοραστική δύναμη των πολιτών, τροφοδοτώντας την κρίση αξιοπρεπούς διαβίωσης, η οποία πλήττει μεγάλα τμήματα του πληθυσμού.
- Είναι χαρακτηριστικό ότι στο σύνολο της περιόδου Νοέμβριος 2020-Νοέμβριος 2024, πλην της κατηγορίας «Επικοινωνίες», όλες οι υπόλοιπες κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών που απαρτίζουν τον ΓΔΤΚ σημείωσαν θετικές μεταβολές τιμάριθμου, στην πλειονότητά τους διψήφιες. Τη μεγαλύτερη μεταβολή εμφάνισαν οι κατηγορίες «Ένδυση και υπόδηση» (+31,3%), «Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά» (+30,5%) και «Στέγαση» (24,3%), ενώ μεγάλες αυξήσεις καταγράφηκαν και στις κατηγορίες «Μεταφορές» (+23,8%) και «Ξενοδοχεία, καφέ, εστιατόρια» (+21,4%).
- Στην επίπτωση του πληθωρισμού στο επίπεδο ευημερίας των πολιτών πρέπει να συνυπολογιστούν και οι ιδιαίτερα χαμηλές αποδοχές των μισθωτών. Το 2023 στη χώρα μας το ύψος του μέσου ετήσιου προσαρμοσμένου μισθού πλήρους απασχόλησης ήταν 17.013 ευρώ, επίδοση που αποτελεί την τρίτη χαμηλότερη μεταξύ των 26 υπό εξέταση κρατών-μελών της ΕΕ. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι η χώρα μας αποτελεί το μοναδικό από τα υπό εξέταση κράτη-μέλη της ΕΕ όπου καταγράφεται μείωση του συγκεκριμένου μεγέθους συγκριτικά με το 2009. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε στην υποβάθμιση της θέσης της Ελλάδας από τη 13η το 2009 στην 24η θέση της σχετικής κατάταξης το 2023. Τέλος, σε όρους PPS το αντίστοιχο μέγεθος ανήλθε στην Ελλάδα σε 21.004, το χαμηλότερο επίπεδο μεταξύ των υπό εξέταση κρατών-μελών της ΕΕ.
- Η βελτίωση που παρουσιάζουν τα τελευταία χρόνια τα βασικά ποσοτικά μεγέθη της αγοράς εργασίας συνεχίζεται και το 2024. Ωστόσο, αν και η εξέλιξη αυτή συμβάλλει στη μερική αντιστάθμιση των σημαντικών

απωλειών που έχουν υποστεί οι εργαζόμενοι στη χώρα μας όσον αφορά το βιοτικό τους επίπεδο εξαιτίας της οικονομικής και της πληθωριστικής κρίσης, η κατάσταση στην αγορά εργασίας παραμένει εύθραυστη. Οι συμβατικοί δείκτες της απέχουν ακόμη σημαντικά από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Ταυτόχρονα, σε μια εποχή στην οποία η προαγωγή της ποιοτικής, παραγωγικής και υψηλής ειδίκευσης απασχόλησης αποτελεί βασικό επίδοιο και συστατικό της νέας βιομηχανικής πολιτικής πολλών κρατών, η κλαδική διάρθρωση της απασχόλησης στη χώρα μας φαίνεται να αντικατοπτρίζει ευρύτερους μετασχηματισμούς του παραγωγικού της συστήματος, οι οποίοι, σε συνδυασμό με την ευελικτοποίηση των εργασιακών σχέσεων, δημιουργούν σοβαρά ερωτηματικά για τον βαθμό ανθεκτικότητας της αγοράς εργασίας και τη διατηρήσιμη άνοδο του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων.

- Είναι χαρακτηριστικό ότι, σε σύγκριση με το γ' τρίμηνο του 2009, το γ' τρίμηνο του 2024 το μερίδιο των θέσεων εργασίας στον δευτερογενή τομέα παραγωγής στον συνολικό όγκο της απασχόλησης ήταν χαμηλότερο κατά 4,7 ποσοστιαίες μονάδες (από 21,4% το γ' τρίμηνο του 2009 σε 16,7% το γ' τρίμηνο του 2024), ενώ στον πρωτογενή τομέα κατά μία ποσοστιαία μονάδα (από 11,2% σε 10,2%). Αντίθετα, το μερίδιο των θέσεων απασχόλησης στους κλάδους του τομέα των υπηρεσιών ενισχύθηκε από 67,4% το γ' τρίμηνο του 2009 σε 73,1% το γ' τρίμηνο του 2024.
- Παράλληλα με την υστέρηση της απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα, η ελληνική οικονομία καταγράφει ιδιαίτερα χαμηλές επιδόσεις και όσον αφορά το ποσοστό των εργαζομένων που απασχολούνται σε κλάδους υψηλής τεχνολογίας στο σύνολο της απασχόλησης. Ειδικότερα, στην Ελλάδα το ποσοστό αυτό το 2023 ανήλθε στο 3,4%, τιμή που, αν και αυξημένη συγκριτικά με το 2009 και το 2019, είναι η δεύτερη χαμηλότερη στο σύνολο των κρατών-μελών της ΕΕ. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι το ποσοστό των ατόμων που απασχολούνταν το 2023 στην Ελλάδα σε μεταποιητικούς κλάδους υψηλής τεχνολογίας ανήλθε μόλις στο 0,8% του συνόλου των απασχολούμενων, ποσοστό που κατατάσσει τη χώρα μας, μαζί με τη Ρουμανία και την Κροατία, στην πέμπτη θέση από το τέλος μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ. Αντίστοιχα, το 2023 το ποσοστό των εργαζομένων

που είχαν μια θέση εργασίας σε υπηρεσίες υψηλής τεχνολογίας και έντασης γνώσης αντιστοιχούσε στο 2,6% του συνόλου της απασχόλησης, το δεύτερο χαμηλότερο στην ΕΕ.

- Το στεγαστικό πρόβλημα έχει βρεθεί τα τελευταία χρόνια στο επίκεντρο του δημόσιου ενδιαφέροντος εξαιτίας, μεταξύ άλλων, της αύξησης που καταγράφουν οι δαπάνες στέγασης. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2023 στην Ελλάδα το ποσοστό του πληθυσμού που διαβιούσε σε νοικοκυριά στα οποία το στεγαστικό κόστος ήταν μεγαλύτερο του 40% του διαθέσιμου εισοδήματός τους (ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης από το κόστος στέγασης) ανερχόταν στο 28,5%. Η τιμή αυτή, αν και μειωμένη συγκριτικά με το 2019, παραμένει με διαφορά η υψηλότερη μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ.
- Επιπρόσθετα, το κόστος στέγασης στη χώρα μας έχει δυσανάλογη επίδραση στην ευημερία των πολιτών διαφορετικής εισοδηματικής κατάστασης. Ενδεικτικά, το 2023 για τα άτομα που ανήκαν στο φτωχότερο εισοδηματικό πεμπτημόριο το ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης του κόστους στέγασης ανερχόταν στο 85,3% (έναντι 29,9% στην ΕΕ), ενώ για τα πλουσιότερα άτομα (5ο εισοδηματικό πεμπτημόριο) στο 1,2% (συγκριτικά με 0,7% στην ΕΕ).
- Αξιοσημείωτες διαφοροποιήσεις παρουσιάζει το ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης του κόστους στέγασης ανάλογα με το καθεστώς ιδιοκτησίας της κατοικίας. Το 2023 το ποσοστό αυτό για τους ενοικιαστές ανερχόταν στο 40,5% (τέταρτο υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ), ενώ για τα άτομα σε ιδιόκτητη κατοικία, χωρίς δάνειο ή υποθήκη σε εκκρεμότητα, ήταν 23,7% (το υψηλότερο μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ).
- Σε επίπεδο περιφερειών, το υψηλότερο ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης από το κόστος στέγασης εμφάνισαν το 2023 οι περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας (34,8%), Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (32,7%) και Πελοποννήσου (31,8%). Αντίθετα, τα χαμηλότερα ποσοστά επιβάρυνσης κατέγραψαν οι περιφέρειες Κρήτης (20,2%) και Ιονίων Νήσων (23,1%), ακολουθούμενες από τις περιφέρειες Θεσσαλίας (23,9%), Νοτίου Αιγαίου (25%), Ηπείρου (25,6%) και Δυτικής Μακεδονίας (25,7%). Κοντά στον μέσο όρο της χώρας (28,5%) κυμάνθηκαν, τέλος, τα αντίστοιχα ποσοστά στην

Αττική (27,9%) και στις περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας και Βορείου Αιγαίου (27,7%). Τονίζεται ότι οκτώ από τις δεκατρείς περιφέρειες της χώρας κατέγραψαν το 2023 υψηλότερα ποσοστά υπερβολικής επιβάρυνσης του στεγαστικού κόστους έναντι του 2021, στοιχείο ενδεικτικό της όξυνσης του προβλήματος στέγασης σε αυτές το εν λόγω διάστημα.